

Богдан Александров

ВИЗУАЛНИЯТ ШУМ КАТО ЖИВОПИСЕН МЕТОД. ОПИТ ЗА МАНИФЕСТ

Bogdan Alexandrov

VISUAL NOISE AS A PAINTING METHOD. AN ATTEMPT TO A MANIFESTO

Abstract: In the era of image, painting loses its privileged position on the typological scale of visual arts. The horizontal leveled order changes essentially its coordinates to transform them into a media, equivalent to visual arts based on technology and/or time. The change does not happen without resistance. We find traces and testimonies of the desire to preserve the “self-centered” memory of the ever-prevailing painting in the attributed elements of initially considered to be her denials – photography and digital arts. We are witnessing a strange paradox – in an attempt to preserve its claiming perfection nature, painting recognizes the inherent in technology imperfections.

The report discusses the visual noise as a possible painting method, demonstrated in the author’s artistic practice and specifically stated in several cycles of works, presented at four exhibitions.

Keywords: *visual noise, painting, portrait.*

Светлината¹ (в диапазона, който може да се възприеме от човешкото око) и звукът² протичат като вълна. Отражението е присъщо явление за вълните и като такова представлява основополагащ принцип във фотографските и в звукозаписните устройства. Чрез тези устройства се постига базов технически модел за улавяне, пренасяне и запазване на съдържащата се в светлината и звука информация. Звуковите вълни се създават от трептения с различни компоненти, които се възприемат като тон, когато трептенията са с постоянна честота. Ако трептенията са с неопределен и непостоянен брой, човешкият звуков рецептор ги възприема като шум. В зависимост от средата на проявление или съотнасяне към определен рецептор има различни видове шум³. Въпреки че сме по-склонни да асоциираме думата „шум“ със звука, тя е в еднаква степен валидна и спрямо визуалното. Шумът в изображение (кадър, негатив, снимка, файл) представлява „промъкнали“ се нежелани или неподходящи елементи. Може да определим като визуален шум „промъкналите“ се с посредничеството на устройства (за запазване и възпроизвеждане на образ) елементи от изображението, които са в състояние да го трансформират, като го променят (отнемат или добавят) и модифицират.

¹ Светлината е електромагнитно излъчване (част от фундаменталните физични сили). След Декарт представите за светлината еволюират в различни теории. През XX век е разкрита дуалистичната природа на светлината (частица–вълна) и е разработена квантовата теория на полето. – Б.а. Б.А.

² Звук е трептене на материята, което се предава като механична вълна и се възприема от слуховия апарат. – Б.а. Б.А.

³ Например белият шум е в резултат от смесване на звукове с различна честота и интензивност и напомня за спектралната природа на белия цвят – смесване на видимите цветове в светлинния спектър. – Б.а. Б.А.

Проблемът с шума в снимката е още от зората на фотографията. При цветната фотография шумът се превръща в дребни точки с различен цвят. Количеството „дребни точки“ е зависимо от чувствителността на използвания материал (лента или матрица). Винаги, когато снимаме при различни от идеалните условия, шумът е неизменна част от изображението⁴.

Използването на фотографията в живописа създава предпоставка и за преминаването на шума в живописното изображение. Феноменът е съпътстван от автономни специфики, които според Белтинг при възвратната си рефлексия като посредник „са станали видими при един втори поглед по начин, по който не са били видими преди това“⁵. Лишен от причинителите си, шумът се адаптира както спрямо собственото си ново естество, така и спрямо семантичните кодове на живописа. В „търсенето“ на сцепление с живописа шумът загубва статуквото си на нежеланост и определението „грешка“; породеният в динамиката на хаоса потенциал (на шума) бива призван да организира в нов порядък живописната материя. Ако се върнем към дуалистичната представа за светлината, естеството на цвета във видимия спектър, както и към възможната материалност на шума в нея/него, може да синтезираме представа за новото (живописното) състояние на шума като своеобразен **антишум**⁶. Разпознаваме антишума по променения му заряд в опозициите: **нежеланост–търсеност, деструктивност–градивност, незначаващо–значащо, аестетичност–естетическа рефлексия**. Трансформацията на шума в антишум наблюдаваме в хода на осъществяването на живописа след 60-те години на миналия век в разпознаваеми за живописа като вид изкуство поливалентни модалности.

Тези общи разсъждения вероятно формират и са валидни за търсенията на редица съвременни артисти чрез изградени практики за различно боравене с шума – антишума. След припознаване на фотографията като посредник в живописването и трансформирането с това на шума в антишум, се създава обективна предпоставка за превръщането, било то съзнателно или не, на шума в живописен метод. Този метод се прилага флуидно и се осъществява в множество варианти, като те зависят от преплитането на личните, индивидуални особености и творческите възможности, търсения, цели и смисли.

В личната ми художническа практика първата група картини, създадени по метода на визуалния шум, беше цикъл бинарни портрети, който представих в изложба с програмното (от днешна гледна точка) име „ШУМ. Портрети на близък човек“ през 2010 г. Преживяна и впоследствие накратко разказана история беше едновременно претекст за създаване на цикъл портрети, а по съвместителство и текст-концепция на изложбата. В бележка под линия прилагам „разказа“ в автентичния му вид⁷.

⁴ Шум (цветен шум) – малки цветни петънца, разпръснати по случаен начин върху аналогова и цифровата снимка. Не са част от оригиналното изображение и в цифровата фотография се причиняват от нежелани електрически сигнали, вследствие от повишаване по електронен път на светочувствителността на матрицата. – Б.а. Б.А.

⁵ Виж: **Белтинг, Ханс**. Образ, посредник, тяло: нов подход към иконологията // сп. Пирон, брой 6: Визуална култура/Визуални изследвания, 28.03.2013 г., превод от англ. Е. Стоянов – <http://piron.culturecenter-su.org/>

⁶ По аналогия с лансираната през 1928 г. от Пол Дирак (англ. физик, нобелист – 1933 г.) удивителна хипотеза, че всяка фундаментална частица във Вселената има античастица близък, но с противоположен заряд. Когато частица и античастица се срещнат, те се унищожават взаимно, освобождавайки много енергия. Няколко години по-късно е открита първата частица антиматерия – противоположната на електрона, наречена позитрон.

⁷ „Аутизъм. Разстройство на развитието, което пречи на човешкия индивид да възприема нормално и да взаимодейства със заобикалящия го свят, както и да организира и разбира информацията, която получава чрез своите сетива. Неврологично заболяване, вследствие на което настъпват промени във функционирането на рецепторите. Научих това през 1989 година. Дъщеря ми беше на две години и половина, а аз завършвах обучението си по изкуства. Стъписването и паниката бяха последвани от неистово търсене на начини за преодоляване на това нейно състояние. Озовахме се с Емилиана и в швейцарска клиника, където прилагаша метод за лекуване на аутични хора. Състоеше се в опит за коригиране на звуковия рецептор чрез подлагането му на постепенно усилващ се филтриран шум. В края на терапията звукът достигаше до пределите допустими за ухото. В основата на този метод беше обстоятелството, че към силния шум се привиква. Човек спира да чува преминаващия под прозореца на стаята му трамвай към края на втората седмица. След 20 години тази лична история бе моя повод за създаване на цикъл от творби – голямоформатни портрети – чрез добавяне/налагане на цветен шум до степен изчезване на образа. Размяната в позиционирането на смислите и обръщането на посоката на посланието в работите ги трансформира в артистична и символна „терапия“ адресирана към „нормалните“ хора.“ – Б.а. Б.А.

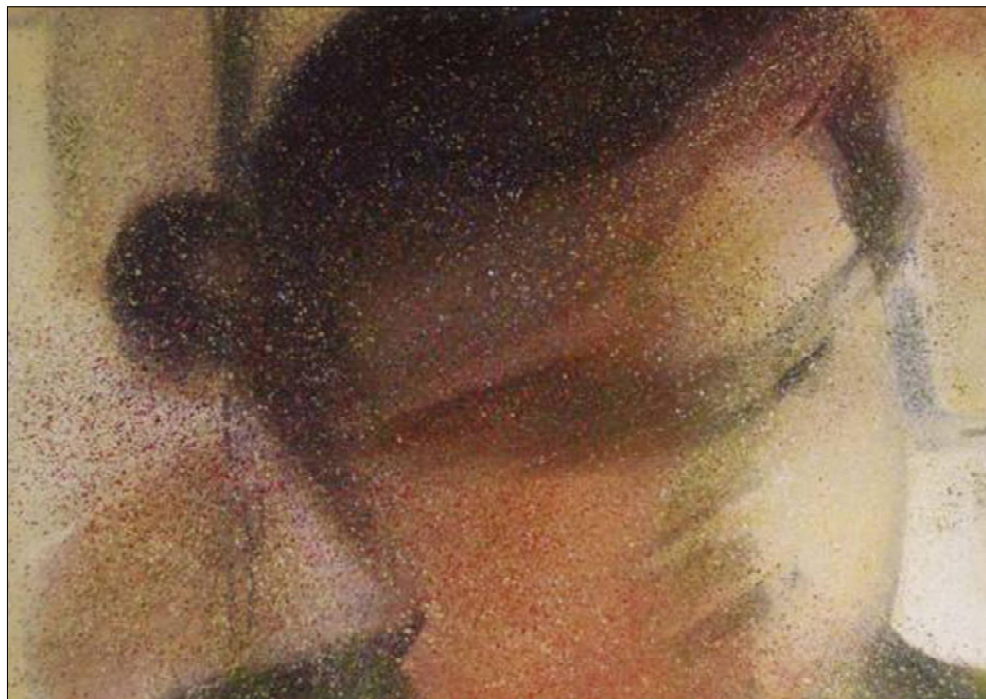

Figure 1. (B. Aleksandrov), 130/200 cm., „Unit 1“, 2010, acrylic on canvas

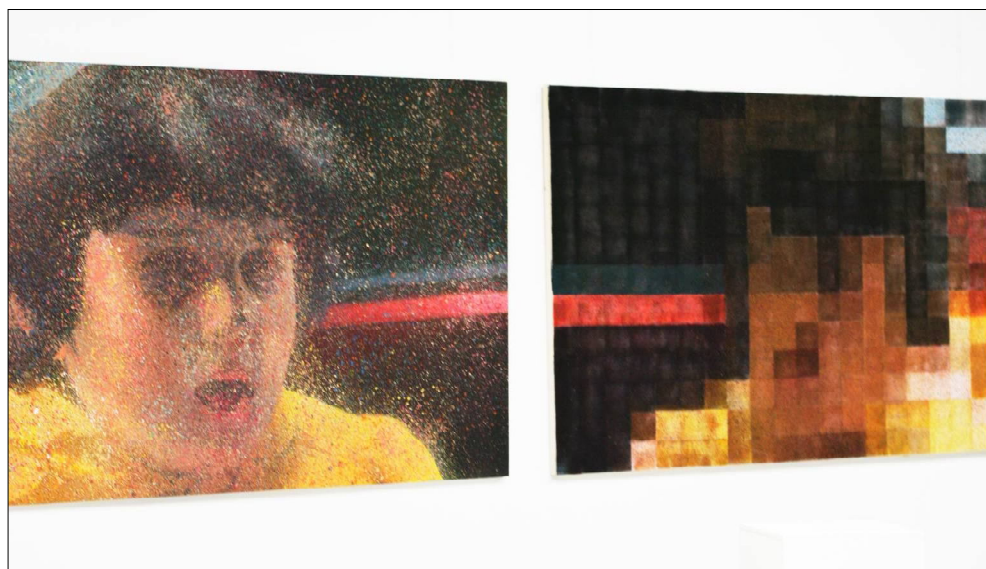

Figure 2= (B. Aleksandrov), two parts x 130/200 cm., „Unit 3“, 2010, acrylic on canvas

Проектът Binary Noise Portraits се осъществи в галерийно пространство СГХГ като изложба и звукова инсталация. Представени бяха 18 творби, формат 130/200 см., подредени на огледален принцип. От монтирани към всяка двойка портрети флашстик и слушалки през шумовата среда зрителят бе въвличен в задочен и невъзможен „диалог“ с аутистичното дете Емилиана.

От необходимата дистанция на преминалото достатъчно време можем да уловим ехото на влиянията, за които тогава не сме си давали сметка. Предшестваш изложбата „Шум. Портрети на близък човек“ двумесечен престой в Париж⁸ направи възможна срещата „на живо“ с портретите на Ян Пей-Минг, базиран във Франция китайски художник. Платната му, в повечето случаи монохромни и черно-бели (по рядко използва и нюанси на червено), са живописвани с широки четки (стигащи до

⁸ През 2009 г., една година след Олимпийските игри в Пекин, интересът към представянето на съвременно китайско изкуство в парижките галерии е в своята кулминация. – Б.а. Б.А.

размерите на метла), като следите от положените с широки жестове мазки остават видими и са съпътствани от множество характерни стечове – стичащи се капки боя. В резултат изображението (винаги с фотографски първообраз) губи конкретност и видяно отблизо, преминава в абстрактна монокромна структура, която на практика се явява антишум. Допускаме, че именно тази среща е един от катализаторите, послужили за отключване и фокусиране на идеята за визуалния шум, налична в режим на изчакване в творческото подсъзнание.

Figure 3. (Yan Pei-Ming), 200/180 cm.,
„Victime Juliette C“, 2001

Предстоеше откриване на способ, или онази „четка метла“, която органично да постига шумовия хаос. Давахме си сметка, че всяка четка, от най-странната до най-голямата, е създадена в една плоскост или равнина. За постигане на визуален шум се нуждаехме от „неравнинна четка“. Или с други думи в хода на подготовката на изложбата следваше да открием и „четка“ или приспособление с някаква отдалеченост от евклидовата геометрия.

Вторият цикъл творби, създадени по метода на визуалния шум, беше разработен концептуално под наименованието „8 секунди от моя живот. Изложба в 4 измерения“ и бе представен под формата на изложба през 2012 г. в зала „Райко Алексиев“.

Знаехме, че емоциите и чувствата са даденост в човешкото съществуване и поведение. Те са резултат от формирано отношение към явления или предмети. И тъй като знанието поражда въпроси, следваше да отговорим на следните: Поляризирани ли са нашите емоции или те се сдобиват с положителен/отрицателен знак чрез означаваща ги система, формирана в предишен контекст? Можем ли да контролираме емоциите и чувствата, които изпитваме, и възможно ли е да ги променяме избиращо? Възможно ли е чрез техния избор да направляваме живота си? Можем ли да постигнем себепознаване посредством това, което изпитваме?

Проектът „8 секунди от моя живот“ изследва и се стреми да намери отговори на горните въпроси посредством пресрещане на метафизични постулати за отношението човек-свят с възможностите на технологията за предаване на изображение в реално време и увереността на артиста, че мисълта поражда реалност и че това, което сме измислили, вече е започнало да съществува. Човешкият ум познава триизмерното пространство и трудно може да си представи четвъртото пространствено измерение. Ние дори виждаме 2+1 измерения. А виждането в три измерения би позволило да се виждат едновременно всички страни на обекта. Към онзи момент у нас възникна въпросът какво би се случило, ако манипулативно интегрираме единици време в изображения. Така „8 секунди от моя

Figure 4. (B. Aleksandrov) sketch of the project

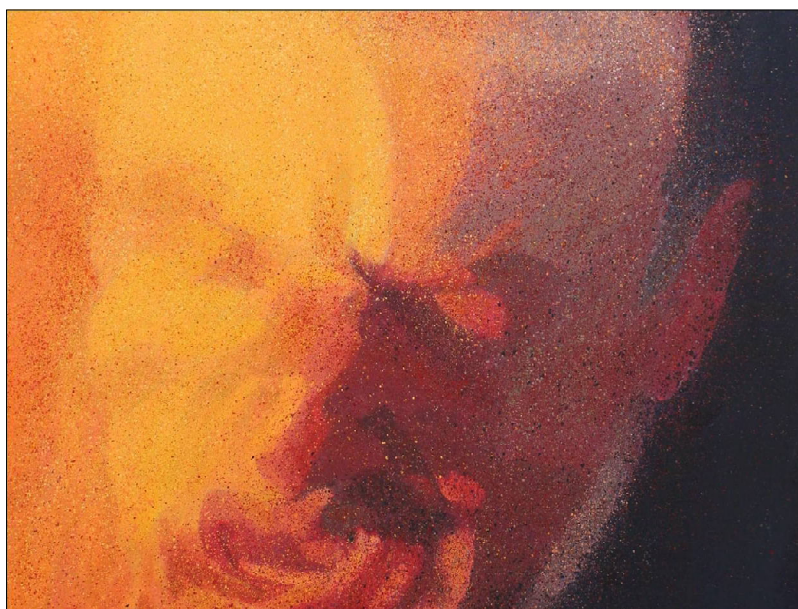

Figure 5. „Fire from within“, acrylic on canvas, 160/230 cm, 2012

живот“ създаде експериментална ситуация чрез въвеждане на хипотетични времеви манипулации, обърквайки логичния му последователен ход. Мисълта е релевантна на многоизмерния свят и флуидно преминава в безкрайното му многообразие. Възможно ли е (в изкуството) твърдението, че настоящият момент съдържа цялото време – Вечността? Възможно ли е изобразяването на 8 емоционални състояния чрез добавени 8 секунди, успели да съберат миналото на спомените и бъдещето на очакванията...

Проекта се реализира посредством създаването на изображения автопортрети, изразяващи 8 лични емоционални състояния (част от базовите общочовешки емоции), като добавям към всяко/всеки по една мерна единица време (секунда) чрез заснемане на изображението със съответна скорост. Създадените 16 дефокусирани и блърнати автопортрета, представляващи едносекундно насложено изображение движение (8 от тях са на черен фон и по двойки са идентични на други 8, създадени на бял фон). Монтират се на 2 срещуположни стени в затворено пространство с 4 стени. Втората двойка успоредни стени условно се трансформират в успоредни „огледални прозорци“ чрез прожектиране върху тях на заснетото в реално време изображение от две монтирани за целта камери. Всяка от камерите „вижда“ пространството с творбите и зрителите, движещи се в него. Чрез *feedback* прожекция се постига ефектът на повтарящото се до безкрайност едно в друго изображение – електронният аналог на ефекта на свещ (лъч светлина), поставена между две успоредно разположени огледала. Постигнатото посредством технически устройства изображение добавя забавяне към всяка от

повтарящите се до безкрайност реални картини. 8-те секунди от моя живот се пренасят във времето до безкрайност. В резултат се постига цялостно трансформиране на Пространството посредством изображения, които условно генерират Време.

„Паднал кадър. Портрети в движение“ е следващият проект в описания от нас „шумов изложбен квартал“. Името му се породи логично от първоестеството на картините – падали кадри при монтажа на авторски филм. Извън ясния, произтичащ от посланията на филма социален смисъл, основанията за реализиране на цикъла картини можем да сведем към експеримент с част от определящите съвременния живот факти. Например хората все по-лесно документират живота и оборудвани с технически устройства за „прихващане“ на образ те са туристи, репортери, филммейкъри, видеогеймъри и артисти. Медиите също са цифровизирани и излъчват изображения в дигитален формат. Виждането на изображение е редуцирано от времеви кодове и е модифицирано от лимити и несъвършенства в оптичните системи. Сферични и хроматични аберации и цветен шум са станали отклонения, съпътстващи визията. Тя е „разместена“ и с прикачено движение и време посредством догонващ я разфокусиран и шумен образ. Протагонистите нарисувани в картините, са едновременно и метаобрази, синтезирани в тяхната мимолетна транспарентност. Ръцете, лицата, жестовите и движенията им са в състояние, в което приетата условна триизмерност в картините е изместена от динамична пространственост.

Figure 6. View from the studio, work in progress for “Palimpsest”

Последният от споменатите четири проекта – „Палимпсест. Портрети без име...“ – възникна като лична реакция на факта, че изчезването на биологични видове в света става с все по-ускорени темпове. Все по-рядко то (изчезването) е следствие от промяна в естествените условия, а се дължи главно на човешкия фактор. Последните екземпляри от тези видове са един вид „звезди“, които имат имена и придобиват идентичност. Тази придобита идентичност ние пресрещаме с реална идентичност чрез наш портретен протагонист. Това взаимодействие реално протича във виртуалното пространство, като новият образа се генерира чрез обработка с компютърен софтуер. За реализирането на проекта поканени бяха колеги, а заедно със Стоян реализирахме „микстурата“, предназначена за платното. Естествено методът на визуалния шум способства осъществяването на проекта.

Описанието на горните четири проекта е неслучайно изброяване, а целенасочен преход към систематизиране на визуалния шум като живописен метод. Когато говорим за метод, за начална точка, избираме най-общото значение на думата метод – от гр. „изследване, учение, път на познание.“ Всеки метод предполага изследване на проблем, породен от априори възникнали въпроси. Пътят на изследване преминава през част от познатите класически етапи – наблюдение, обмисляне, решения,

анализ чрез определени способности и средства. Ако методът представлява система от развиващи се принципи, с помощта на които се достига до знание в позитивните науки, то как се модифицира и прилага „методът“ в сферата на интуитивното. Води ли до познание и ако води, какво всъщност е това познание? И до каква степен метода остава метод, или губи своята обективна валидност? Изкуството разширява полето си чрез взаимна пропускливост между себе си и научно базирани достижения, като фотографията, дигиталните технологии, експанзията на физиката във философията, социалните науки. Зад невинната на пръв поглед пропускливост съзираме навлизането на инструментариума на науката и нейните метаморфози в полето на изкуството. Шумът преминава в антишум, методът преминава в своя изотоп, като му се добавя частица интуитивен заряд, необходим за взаимодействие с хаоса.

Осмислянето на горната концепция за визуалния шум поражда редица следствия, които ще изредим във вид на своеобразен манифест, за адекватното му разбиране:

- „Визуален шум“ се появява в живописиста след навлизането на фотографията в нея.

- „Визуалният шум“ като живописен метод има приложение във всички живописни жанрове, като има потенциал да се фокусира в границите на жанровете с тенденция да ги размива и формира нови.

- „Визуалният шум“ е поливалентен с възможност за прилагане към различни изследователски ракурси, както и да изгражда образ.

- „Визуалният шум“ не е само живописен технически способ. Философското му съдържание е в конфликт с разбирането и прилагането му единствено като технически способ. Обратното разбиране не дава положителен резултат, а носи творческата недостатъчност на граничещ с не-изкуство стремеж, и отсъствие на художествено изследване.

- „Визуалният шум“ съдържа логиката на термодинамичните закони и по-точно ентропията, като създава вътрешно конкуриращи се в цвета сили.

- „Визуалният шум“ е във връзка с четвъртото измерение и добавя „допълнително време“, като е и елемент от него.

- „Визуалният шум“ в живописиста има субективно проявление, пречупено през индивидуалния авторски изказ. В този смисъл проявлението му е неограничено по форма и съдържание.

Този текст няма претенция за окончателност и за изначална истинност, той носи белезите на субективната творческа „среща“ с „визуалния шум“, и като такъв достига до субективна истина. Следва да бъде дописван свободно от други артисти, боравещи с метода на „визуалния шум“, стъпили на принципите, изложени в манифеста.